185. Qaṣīdatu'l-Burda

(Religious poetry).

الفتوت اربعه اشياء التواضع
عند الدولة والعفو عند القدرة
والنصيحة عند العداوة والعطية
لغير المنة قال امير الخير شدائد الاشيا
اربعه الاول البين و[illegible] والثا
الدين وانكان درهم والثالث السفر و
انكانت فرسخا والرابع الرفيق المخالف و
انكانت لحظة

بسم الله الرحمن الرحيم

أَمِنْ تَذَكُّرِ جِيرَانٍ بِذِي سَلَمِ

شرح قايل نفس خود را خطاب میکند بنفس خود که آیا بیاد کردن دوستان و همسایگان که بموضع ذی سلم که نام درختی است در بادیه آمیختی اشک چشم خود را که روان شده است از مقله بخون یعنی بیاد صحبت یاران اندر ذی سلم اشک چشم آمیختی با خون روان گشته ام التذکر یاد آوردن الجار همسایه الجیران جمع ذو و ذا و ذی صاحب السلم خار داریست (درخت) در بادیه المزج آمیختن الدمع اشک الدموع جمع

مَزَجْتَ دَمْعاً جَرَى مِنْ مُقْلَةٍ بِدَمِ

[illegible]

أَمْ هَبَّتِ الرِّيحُ مِنْ تِلْقَاءِ كَاظِمَةٍ

ام واو وا اما بمعنی یا الهبوب جنبیدن باد الریح باد والریاح جمع تلقاء جهه کاظمه
نام موضعیست قریب مدینه

[illegible]

أَوْ أَوْمَضَ الْبَرْقُ فِي الظَّلْمَاءِ مِنْ إِضَمِ

الایماض درخشیدن البرق معروف الظلماء تاریکی الاضم نام کوهیست نزدیک مدینه

[illegible]

فَمَا لِعَيْنَيْكَ إِنْ قُلْتَ اكْفُفَا هَمَتَا

ما استفهامی است بمعناه چیست العین چشم و چشمه العیون جمع القول
گفتن الکف باز داشتن و باز ایستادن الهمی دویدن آب

وَمَا لِقَلْبِكَ إِنْ قُلْتَ اسْتَفِقْ يَهِمِ

القلب في القلوب جمع الاستفاقة بهوش باز آمدن الهيم والهيمان بمعنى شيفته شدن العشق

أَيَحْسَبُ الصَّبُّ أَنَّ الْحُبَّ مُنْكَتِمٌ

الحسبة والحسبان بمعنى الظن الصب بسخت آرزومند شدن الصب عاشق

الحب المحبة دوستى ودوست داشتن الانكتام پوشيده شدن

مَا بَيْنَ مُنْسَجِمٍ مِنْهُ وَمُضْطَرِمِ

الانسجام ريخته شدن آب الاضطرام زبانه زدن آتش

لَوْلَا الْهَوَى لَمْ تُرِقْ دَمْعًا عَلَى طَلَلٍ

الهوى آرزو وعشق الاهوا جمع الاراقة ريختن الدمع اشك الدموع جمع الطلل نشان سراى والاطلال جمع

وَلَا أَرِقْتَ لِذِكْرِ الْبَانِ وَالْعَلَمِ

الارق بيدار شدن و بيخواب بودن الاذكار والذكر ياد كردن البان درختى است راست در ديار عرب كه تشبيه قامت محبوب بآن ميكنند و بعضى گفته اند كه بيد مشك است العلم كوه الاعلام جمع

فَكَيْفَ تُنْكِرُ حُبًّا بَعْدَ مَا شَهِدَتْ

فكيف پس چگونه الانكار جحود نمودن و ناشناختن چيزى را الحب دوستى بعد ظرف زمان است الشهادة گواهى دادن

بِهِ عَلَيْكَ عُدُوْلُ الدَّمْعِ وَالسَّقَمِ

العدل گواه راست والعدول جمع الدمع اشک السقم بیماری الکاظم

وَأَثْبَتَ الْوَجْدُ خَطَّيْ عَبْرَةٍ وَضَنًى

الاثبات ثابت گردانیدن الوجد اندوه یکی شدن خطی تثنیه خط معروف العبرة یعنی اشک الضنی لاغری

مِثْلَ الْبَهَارِ عَلَى خَدَّيْكَ وَالْعَنَمِ

البهار گلیست بغایت زرد و آن را گاو چشم گویند خد رخساره را گویند العنم درختی است که شاخهای آن بغایت نازک و سرخ رنگ است وتشبیه انگشتان خوبان بان میکنند چون بحنا سرخ کرده باشند

4

آری بشب رفت خیال دوست و بیدار کرد مرا
سبب بیخوابی

نَعَمْ سَرَى طَيْفُ مَنْ أَهْوَى فَأَرَّقَنِي

السرى والسرى شب رفتن الطيف خيال الهوى دوست داشتن
الارق بيخواب گردانيدن

و دوستی و عشق ... پیش آید لذت‌ها را ... با دردها عشق ...

وَالْحُبُّ يَعْتَرِضُ اللَّذَّاتِ بِالْأَلَمِ

الاعتراض كسی را پيش آمدن و حايل گشتن از چيزی اللذة ادراك ملايم الالم
ضد آن.

ای ملامت کننده مرا در عشق ... بنی عذره عذر ... بعذر

يَا لَائِمِي فِي الْهَوَى الْعُذْرِيِّ مَعْذِرَةً

اللوم ملامت كردن العذری قبيله بنی عذرة المعذرة عذر خواستن

که زنان ایشان
مشهور اند بوده
عشق در زنان
ایشان بوده
عصمت و عفت

منّي اليك ولو انصفت لم تلم

الانصاف فبداد رسيدن

عدتك حالي لا سرّي بمستتر

العدو درگذشتن و سرايت كردن السرار نهانى الاستتار پوشيده شدن

عن الوشاة ولا دائي بمنحسم

الوشاة سخن چينى كردن الداء درد الانحسام بريده شدن

مَحَضْتَنِي النُّصْحَ لَكِنْ لَسْتُ أَسْمَعُهُ

المحض خالص و پاک کردن النصح پند گفتن النصح ... لست نیستم من
السمع والسماع شنیدن

إِنَّ الْمُحِبَّ عَنِ الْعُذَّالِ فِي صَمَمِ

العذال ملامت کردن الصمم کری خالص و پاکست از غرض نصحت

إِنِّي اتَّهَمْتُ نَصِيحَ الشَّيْبِ فِي عَذَلِي

بدرستی که متهم کرد ام نصیحت پیری در ملامت کردن من

وَالشَّيْبُ اَبْعَدُ فِي نُصْحٍ مِنَ التُّهَمِ

فَاِنَّ اَمَّارَتِي بِالسُّوْءِ مَا اتَّعَظَتْ

الامر فرمودن — السوء بدي — الاتعاظ پند گرفتن

یعني بدرستی که نفس بد فرمای من پند پذیرنشد از نادانی خود به بیم کردن شیب وهرم
یعني نصیحت پیری که او از تهمت و غرض خالی است نفس اماره من نشنید
و از طبیعت خود نگردید و روی بالصلاح نیاورد پس نصیحت دیگر از چگونه بشنود

مِنْ جَهْلِهَا بِنَذِيرِ الشَّيْبِ وَالْهَرَمِ

الجهل نادان بُدن — والنذارة بیم کردن — الشیب پیری — هو الهرم پیر شدن

ولا

6

11

وَلَا أَعْدَدْتُ مِنَ الْفِعْلِ الْجَمِيلِ قِرَى

الاعداد آماده کردن الفعل کار کردن الجمال خوب شدن القری مهمانی کردن

ضَيْفٍ أَلَمَّ بِرَأْسِي غَيْرَ مُحْتَشِمِ

الضیف مهمان الالمام فرود آمدن الاحتشام از کسی شرم داشتن الحرمت

لَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ أَنِّي مَا أُوَقِّرُهُ

الکون بودن العلم دانستن التوقیر بزرگ داشتن

كَتَمْتُ سِرًّا بَدَا لِي مِنْهُ بِالْكَتَمِ

الكتم والكتمان پوشیدن آمد و ظاهر شدن الکتم گیاهی که موی بآن رنگ کنند چون نا وسمه و حنا یعنی اگر دانستمی که پیری را تعظیم و توقیر نخواهم کرد بپوشیدمی اول چیزی که از من ظاهر شد از پیری بگیاهی که بآن موی رنگ میکنند ا

مَنْ لِي بِرَدِّ جِمَاحٍ مِنْ غَوَايَتِهَا

الرد باز گردانیدن الجموح والجماح سرکشی کردن الغی والغوایة گمراه و بیراه شدن

كَمَا يُرَدُّ جِمَاحُ الْخَيْلِ بِاللُّجُمِ

الخیل اسپان اللجم لگام لجم جمع

فرا و نرم

فلا ترم بالمعاصي كسر شهوتها

الروم والمرام جستن المعصية والعصيان نافرماني كردن الكسر شكستن الشهوة آرزو
المعاصي جمع

إن الطعام يقوي شهوة النهم

الطعام خوردني التقوية زورمند گردانيدن
النهم حريص و بسيار خوار مشتق از نهم بفتحتين بمعنى سير نا شدن بطعام

والنفس كالطفل إن تهمله شب على

الطفل كودك شيرخواره تهمل ورزاي الى خود گذاشتن الشباب جواني و تا باليدن كودك

حُبِّ الرَّضَاعِ وَإِنْ تَفْطِمْهُ يَنْفَطِمِ

دوستی — الرضاع والرضاعة شیر خوردن کودک — الفطام از شیر باز کردن — الانفطام از شیر باز شدن

فَاصْرِفْ هَوَاهَا وَحَاذِرْ أَنْ تُوَلِّيَهُ

الصرف گردانیدن — الهوی آرزو — المحاذرة ترسیدن از چیزی — التولیة حاکم گردانیدن — التولی حاکم شدن

إِنَّ الْهَوَى مَا تَوَلَّى يُصْمِ أَوْ يَصِمِ

الاصماء کشتن صید — الوصم ناک کردن

یعنی ...

15

وَرَاعِهَا وَهِيَ فِي الأَعْمَالِ سَائِمَةٌ

الرعي چرایدن — والسوم چریدن

وَإِنْ هِيَ اسْتَحْلَتِ الْمَرْعَى فَلَا تُسِمِ

الاستحلاء شیرین شمردن — المرعی چراگاه — الاسام چرایدن

كَمْ حَسَّنَتْ لَذَّةً لِلْمَرْءِ قَاتِلَةً

کم خبریه للتکثیر ... لذة — المرء مرد — القتل کشتن

١٦

[illegible]

مِنْ حَيْثُ لَمْ يَدْرِ اَنَّ السَّمَّ فِي الدَّسَمِ

حيث از براى تعليل سببيت يعنى اجل الدراية دركشى السم زهر الدسم يكرليك طعام چرب

[illegible]

وَاخْشَ الدَّسَائِسَ مِنْ جُوعٍ وَمِنْ شَبَعِ

اخشيته ترسيدن الدسيسه كيد پنهانى الدسائس جمع الجوع كرسنكى الشبع سيرى

[illegible]

فَرُبَّ مَخْمَصَةٍ شَرٌّ مِنَ التُّخَمِ

رب ... وانوكا المخمصه آلسكى سختى الشر بدى وبدتر التخمه را معده ودكم

[illegible]

9 17 17

وَاسْتَفْرِغِ الدَّمْعَ مِنْ عَيْنٍ قَدِ امْتَلَأَتْ

الاستفراغ اشک ریختن — والقد تحقیق — الامتلاء پر شدن

مِنَ الْمَحَارِمِ وَالْزَمْ حِمْيَةَ النَّدَمِ

المحرم حرام والمحارم جمع — اللزوم لازم شدن — الحمیة پرهیز نمودن — الندم والندامة پشیمان شدن

وَخَالِفِ النَّفْسَ وَالشَّيْطَانَ وَاعْصِهِمَا

المخالفة با کسی خلاف کردن — العصیان نافرمانی

[illegible]

وَاِنْهُمَا مَحَضَاكَ النُّصْحَ فَاتَّهِمِ

المحض جزی خالص — النصح نیکخواهی کردن — الاتهام تهمت کردن

[illegible]

وَلَا تُطِعْ مِنْهُمَا خَصْمًا وَلَا حَكَمًا

الاطاعة فرمان بردن — الخصم دشمن — الحکم

[illegible]

فَاَنْتَ تَعْرِفُ كَيْدَ الْخَصْمِ وَالْحَكَمِ

فانت — المعرفة شناختن — الکید مکر و حیله

[illegible]

استغفر الله

أَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ مِنْ قَوْلٍ بِلَا عَمَلٍ

الاستغفار آمرزش خواستن القول گفتن العمل کار کردن و کار

لَقَدْ نَسَبْتُ بِهِ نَسْلًا لِذِي عُقُمٍ

النسبة چیزرا بچیز باز خواندن النسل زه و زاد العقم بالفتح والضم نازاینده گی

أَمَرْتُكَ الْخَيْرَ لَكِنْ مَا ائْتَمَرْتُ بِهِ

الامر فرمودن الخیر نیکی الائتمار فرمان بردار کردن

[illegible]

[illegible]

وَمَا اسْتَقَمْتُ فَمَا قَوْلِي لَكَ اسْتَقِمِ

الاستقامة بمعنى استدام استى يعنى دايم در يك كارى بودن

[illegible]

وَلَا تَزَوَّدْتُ قَبْلَ الْمَوْتِ نَافِلَةً

التزود توشه برداشتن

النفل والنافلة عطية ... [illegible]

[illegible]

وَلَمْ اُصَلِّ سِوَى فَرْضٍ وَلَمْ اَصُمِ

التصلية نماز كردن و دعا كردن

الفرض والفريضة آنچه فرموده خداى عز وجل

الصوم والصيام روزه داشتن

[illegible]

چون اینجا برسد این درود بخواند و حاجت بخواهد اللهم صل علی محمد عبدك
وحبيبك ورسولك النبي الامي العربي الحرمي وعلى اله واصحابه
وبارك وسلم الهی بحرمت مدح حبیبك وبحرمت حبیبك صلی الله
علیه واله وسلم
اقض حاجتی

ظَلَمْتُ سُنَّةَ مَنْ اَحْيَى الظَّلَامَ اِلَى

ستم کردن — انگس را — زنده کرد — تاریکی — تا انجا

اِنِ اشْتَكَتْ قَدَمَاهُ الضُّرَّ مِنْ وَرَمِ

تثنیه قدم — گزیدن — آماس

وَشَدَّ مِنْ سَغَبٍ اَحْشَاءَهُ وَطَوَى

بستن — گرسنگی — جمع کرد جگر و دیگر — درهم پیچید

تحت الحجارة كشحا مترف الادم

زير حجر لكي جباره جمع تهیگاه نازك بولت

وراودته الجبال الشم من ذهب

از كرم حجر خواستن كوهها بلند زر

عن نفسه فاراها ايما شمم

از نفس پس نمود كدام بلند شدن

وَاَكَّدَتْ زُهْدَهُ فِيهَا ضَرُورَتُهُ

استوار — بى رغبتى — بيچارگى

اِنَّ الضَّرُورَةَ لَا تَعْدُو عَلَى الْعِصَمِ

تجاوز — عصمت

وَكَيْفَ تَدْعُو اِلَى الدُّنْيَا ضَرُورَةُ مَنْ

چگونه — خواندن — بيچارگى

٢٨

لَوْلَاهُ لَمْ تَخْرُجِ الدُّنْيَا مِنَ الْعَدَمِ

بیرون آمدن — از — نیستی

مُحَمَّدٌ سَيِّدُ الْكَوْنَيْنِ وَالثَّقَلَيْنِ

ستوده — بهتر — دین و دنیا — جن و انس

وَالْفَرِيقَيْنِ مِنْ عُرْبٍ وَمِنْ عَجَمِ

دو گروه — از

بیننا

[illegible]

نبيّنا الآمر النّاهي فلا احدٌ

پیغام بر ما فرمودن باز دارنده پس نیست هیچ یکی

[illegible]

ابرّ في قولِ لا منه ولا نعمِ

راستگوی‌تر در گفتن از و آری

[illegible]

هو الحبيب الّذي ترجا شفاعته

اوست دوست آنکه امید داشته شود شفاعت او

[illegible]

لِكُلِّ هَوْلٍ مِنَ الأَهْوَالِ مُقْتَحِمِ

جهت هر ترس کار ترسها درسنی

دَعَا إِلَى اللَّهِ فَالْمُسْتَمْسِكُونَ بِهِ

الدعا خواندن الاستمساك چنگ در زدن باو

مُسْتَمْسِكُونَ بِحَبْلٍ غَيْرِ مُنْفَصِمِ

ایمان حبل الانفصام منقطع شدن با جدائی

یعنی فائق شد آن حبیب بر انبیاء از روی خلقت ظاهر و در صورت باطنی [illegible]

فَاقَ النَّبِيِّينَ فِي خَلْقٍ وَفِي خُلُقٍ

الفوق در گذشتن از کسی در فضل و هنر — پیدایش و صورة — خوی و سیرت

و نرسیدند اورا هیچ یک از انبیاء در علم و کرم [illegible]

وَلَمْ يُدَانُوهُ فِي عِلْمٍ وَلَا كَرَمِ

المداناة نزدیک شدن — دانش — بزرگی

لم یدانوه [illegible]

و جمیع پیغامبران از رسول خدا [illegible] التماس میکنند

وَكُلُّهُمْ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ مُلْتَمِسٌ

جوینده

[illegible]

[illegible]

غرفاً من البحر او رشفاً من الديم

آب از درت / کرفتن — دریا — مکیدن — باران ببار زورر

آن جماعت ... [illegible]

و واقفون لديه عند حدهم

الوقوف ایستادن — نزد — نهایت

الوقف والوقوف ایستادن ... [illegible]

[illegible]

من نقطة العلم او من شكلة الحكم

از نقطهٔ علم — دانستن — از شکل حکمت — حکمت

[illegible]

فهو الذي

[illegible]

فهو الذي تمّ معناه وصورته

او آن كه تمام

ثمّ اصطفاه حبيبا بارئ النسم

پس برگزيده دوست آفريدگار باد

منزّه عن شريك في محاسنه

پاك از انباز در صورت

[illegible]

فجوهر الحسن فيه غير منقسم

پس صفت بیگانه در و نیست حصه کرده شده

دع ما ادعته النصارى في نبيهم

بگذار چیزیرا دعوی کرد اورا قوم نصرانی در حق پیغمبر خودها

واحكم بما شئت مدحا فيه واحتكم

حکم کن بچیزی که خواهی از جهت ستایش در وی و استوار باش

وانسب

وَانْسُبْ اِلَى ذَاتِهِ مَاشِئْتَ مِنْ شَرَفٍ

وَانْسُبْ اِلَى قَدْرِهِ مَاشِئْتَ مِنْ عِظَمٍ

فَاِنَّ فَضْلَ رَسُوْلِ اللهِ لَيْسَ لَهُ

حَدٌّ فَيُعْرِبَ عَنْهُ نَاطِقٌ بِفَمِ

نهایتی پس بیان کند از و خواننده بزبان

فَمَبْلَغُ الْعِلْمِ فِيهِ أَنَّهُ بَشَرٌ

البلوغ والمبلغ رسیدن العلم
دانش البشر آدمی خلق آورید
الکلام و جمله یعنی نهایت دانش آن
حضرت صلعم که صورت بشر است اما
دیگر سخن بهترین خلق خداست کمال
حقیقت ذات و صفات و درجت
و کیفیت جاه و جلال او در غیبت
عزت است ... آن راه.

وَأَنَّهُ خَيْرُ خَلْقِ اللَّهِ كُلِّهِمِ

لو ناسبت قدره آياته عظما

اگر برابر مرتبه جمع آية بزرگی

أحيى اسمه حين يدعى دارس الرمم

الاحياء زنده کردن نام وقت خوانده شود بوسیده استخوان

زايد

حارت عقول الورى في كنهه فحكت

حیران گشت عقلها خلق در حقیقت بیان

فِيهِ عَبَارَاتٌ لَهَا التَّعْبِيرُ الْحُلُمِ
درو بيان خواب ديدن

فَمَا رَأَيْتُ بَعِيدًا مِنْ حَقَايِقِهَا
پس براى نديدم دور از حقيقتها

پس نديدم من خوابها را حاصل
از حقيقتش و عبارتش دور و نه نزديك
سبب آن حقايق و عبارات رفيع عالم
عجايب و اسرار آن است از آنكه بعيد اند

وَلَا قَرِيبًا اِلَيْهَا غَيْرُ مُنْعَجِمِ الى
ونه نزديك بودو [illegible] بود

لَمْ يَمْتَحِنَّا بِمَا تَعْيَى الْعُقُولُ بِهِ

حِرْصًا عَلَيْنَا فَلَمْ نَرْتَبْ وَلَمْ نَهِمِ

أَعْيَى الْوَرَى فَهْمُ مَعْنَاهُ فَلَيْسَ يُرَى

لِلْقُرْبِ وَالْبُعْدِ فِيهِ غَيْرُ مُنْفَحِمِ

در وقت نزدیك و دوری بحسب زمان یا بحسب مكان یا بحسب رتبه
و منزلت یعنی چه آنكس كه بحال او قریب است بحال آنحضرت صلعم چون
اولوا العزم از انبیا و چه رسل و چه آنكس كه بحال او دور است از حال
آنحضرت صلعم چون سایر خلق كه این هر دو طایفه عاجزاند از ادراك
حقیقت او صلعم شعر عجز آمد خلق را از فهم معنی رسول هر كه
نزدیكست یا دورست هم بنشسته دم [illegible]

كَالشَّمْسِ تَظْهَرُ لِلْعَيْنَيْنِ مِنْ بُعُدٍ

الشمس آفتاب [illegible] الظهور آشكارا شدن العین چشم البعد دوری

[illegible]

صَغِيرَةً وَتُكِلُّ الطَّرْفَ مِنْ أَمَمِ

الصغر خورد شدن الكلال والكلالة مانده شدن و خیره شدن الطرف چشم زدن

الامم نزدیك

دیكو

19

٣٧

و چگونه در دنیا حقیقت او ... [illegible]

وَكَيْفَ يُدْرِكُ فِي الدُّنْيَا حَقِيقَتَهُ

و چگونه دریافته شود در دنیا هستی او

حقیقت ... [illegible]

تا اینجا رسید ... [illegible]

[illegible]

قَوْمٌ نِيَامٌ تَسَلَّوْا عَنْهُ بِالْحُلُمِ

گروهی که در خوابند خورسند میشوند از او بخواب دیدن

[illegible]

و هر معجزه ... [illegible]

وَكُلُّ آيٍ أَتَى الرُّسُلُ الْكِرَامُ بِهَا

فَاِنَّمَا اتَّصَلَتْ مِنْ نُوْرِهِ بِهِمِ

فَاِنَّهُ شَمْسُ فَضْلٍ هُمْ كَوَاكِبُهَا

يُظْهِرْنَ اَنْوَارَهَا لِلنَّاسِ فِي الظُّلَمِ

٢٠

٣٩

زائد

حَتَّى اِذَا اطَّلَعَتْ فِي الْكَوْنِ عَمَّ هُدَى

چون طلوع کرد ذات حضرت او صلعم و نور او ظاهر گشت شامل راه راست

[illegible]

الی

لِلْعَالَمِينَ وَاحْيَتْ سَائِرَ الْأُمَمِ

برای همه عالم و زنده شد تمامی امتها   شعر

طلعت ذات النبی درین عالم برآمد آفتاب   راستیم از نور او شد زنده هر امم گشته

[illegible]

[illegible]

أَكْرِمْ بِخَلْقِ نَبِيٍّ زَانَهُ خُلُقٌ

در حال [illegible] ... [illegible]

بِالْحُسْنِ مُشْتَمِلٍ بِالْبِشْرِ مُتَّسِمِ

یعنی آن سرور علیه افضل الصلوة
همچو شکوفه است [illegible] در تازگی
و همچو ماه بدر است در شرف

كَالزَّهْرِ فِي تَرَفٍ وَالْبَدْرِ فِي شَرَفٍ

الزهر شکوفه ... الترف نازکی ... البدر ماه شب چهارده ... [illegible]

[illegible]

وَالْبَحْرِ فِي كَرَمٍ وَالدَّهْرِ فِي هِمَمِ

[illegible]

كانه

كأنما اللؤلؤ المكنون في صدف

من معدني منطق منه ومبتسم

كأنه وهو فرد في جلالته

كأنما گوییا اللؤلؤ مروارید المکنون پنهان در صدف [illegible]

فِي عَسْكَرٍ حِينَ تَلْقَاهُ وَفِي حَشَمِ

لَا طِيبَ يَعْدِلُ تُرْبًا ضَمَّ أَعْظُمَهُ

طُوبَى لِمُنْتَشِقٍ مِنْهُ وَمُلْتَثِمِ

[illegible]

ابان

ابان مولده عن طيب عنصره

يا طيب مبتدإ منه ومختتم

يوم تفرس فيه الفرس انهم

الطیب بالکسر ... [illegible] ولادة زادن ... العنصر الاصل ... الابتداء ...
آغاز الاختتام انجام ... [illegible]
آنحضرت صلعم ... [illegible]
دانستند که ... [illegible]
آمدن بلا و سختی و عذاب ... آنحضرت صلعم
بر ایشان تا بعثت ... ولادت ... احوال
ملوک فرس ... صلعم ... بلا و محنت
دانستند که ظهور آنحضرت صلعم ... دولت ایشان
از ایشان خواهد شد و دین و دولت ... مجوس
زوال خواهد یافت و ... ولادت
خواهند در آورد ... علامات عجیب
آنحضرت صلعم ... بود در عالم ظاهر شد
که خارق عادت ... کنگرهای ... مدائن
چون افتادن طاق کسری ... خشک شدن
آتش که هزار سال افروخته بود ... از استغراق
دریای ساوه ... ولادت و غیر
ظهور انوار ...
ذلک

٢٢

قَدْ أُنْذِرُوا بِحُلُولِ الْبُؤْسِ وَالنِّقَمِ

وَبَاتَ اِيوَانُ كِسْرَى وَهُوَ مُنْصَدِعٌ

كَشَمْلِ اَصْحَابِ كِسْرَى غَيْرَ مُلْتَئِمِ

[illegible]

والنّارُ خامِدَةُ الأَنفاسِ مِنْ أَسَفٍ

[illegible]

عَلَيْهِ وَالنَّهْرُ ساهِي العَيْنِ مِنْ سَدَمِ

[illegible]

وَساءَ ساوَةَ أَنْ غاضَتْ بُحَيْرَتُها

[illegible]

وَرُدَّ وَارِدُهَا بِالْغَيْظِ حِينَ ظَمِ

كَأَنَّ بِالنَّارِ مَا بِالْمَاءِ مِنْ بَلَلٍ

حُزْنًا وَبِالْمَاءِ مَا بِالنَّارِ مِنْ ضَرَمِ

والجن

24 ۲۷

وچون خبر میداد[ند] از بعث خاتم نبوت
و انوار از غایت روشنی ... صاحب سعادت
و امداد و مدد الهی بود ... از دل ...

وَالْجِنُّ تَهْتِفُ وَالْأَنْوَارُ سَاطِعَةٌ

وحق ظاهر از معنی او و از کلام او یعنی اراده حق با بحرا و محقق
مراد که معنی باطن است از دین اسلام و ملت خیر الانام
دانسته باشد لیکن آن معنی که این معنی نبود کردی
و ملت او الطبیعة خیر البشر با خلاق معنوی
والفاظ عربی ظاهر میشد یا حق نسبی [illegible]
[illegible] کریم نبویه والفاظ جلیله قرآنیه
که قبل از بعثت او هیچ کس را ظهور و از شهود نبود
والله اعلم بالصواب شعر [illegible] شیطان
فتان کرد و هزار انبوه تمام نور حق تابان
زمین و کلم شده [illegible]

وَالْحَقُّ يَظْهَرُ مِنْ مَعْنًى وَمِنْ كَلِمِ

آنکه کور و کر شدن الصم کر شدن الاعلان آشکارا کردن
البشیر مژده دهنده البشاره مژده السماع شنیدن
البرق درخشیدن الانذار بیم کردن الشیم بار نگاه کرد
تا کی خواهد بارید [illegible] نابینا شدند و ناشنوا گردیدند
کفار که علامات مژده و بیم دیدند و نشنیدند و قبول نکردند
و با نوار ایشان التفات ننمودند و بار نگریستند
یعنی چون کفر ایشان بسیار بجهد و حسد بود معجزات
ظاهر که دلالت بر نبوت او میکرد باور نداشتند
و بر مقتضای آن کار نکردند بس چنانست
که کور و کر گشته اند از قبول حق

عَمُوا وَصَمُّوا فَإِعْلَانُ الْبَشَائِرِ لَمْ

کاهنان کور و کر گشتند [illegible] اعلان و اظهار بشارتها که از جنیان ظاهر شده [illegible]

اجنبی [illegible] الهتف آواز
آواز دادن الطوع آمدن صبح [illegible]
الظهور پیدا شدن المعنی مقصود سخن [illegible]
الکلم بکسر اللام [illegible]
میداد و نور ها بلند شده بودند [illegible]
حقیقت دین محمدی [illegible]
و عبارات [illegible]
[illegible]
از انوار نور نبوت [illegible]
و انوار الصیفیه [illegible]
آن مشهور [illegible]
یعنی حقیقت او [illegible]
با ظاهر و با باطن او [illegible]
و امور معقول [illegible] والفاظ
و عبارات آن [illegible]

يُسْمِعُ وَبَارِقَةُ الْإِنْذَارِ لَمْ تَشُمِ

مِنْ بَعْدِ مَا أَخْبَرَ الْأَقْوَامَ كَاهِنُهُمْ

بِأَنَّ دِينَهُمُ الْمُعْوَجَّ لَمْ يَقُمِ

وبعدما

[illegible]

وَبَعْدَمَا عَايَنُوا فِي الْاُفْقِ مِنْ شُهُبٍ

[illegible]

مُنْقَضَّةٍ وَفْقَ مَا فِي الْاَرْضِ مِنْ صَنَمِ

[illegible]

حَتَّى غَدَا عَنْ طَرِيقِ الْوَحْيِ مُنْهَزِمٌ

[illegible]

مِنَ الشَّيَاطِينِ يَقْفُو اِثْرَ مُنْهَزِمِ

كَاَنَّهُمْ هَرَبًا اَبْطَالُ اَبْرَهَةٍ

اَوْ عَسْكَرٌ بِالْحَصَى مِنْ رَاحَتَيْهِ رُمِي

نَبْذاً بِهِ بَعْدَ تَسْبِيحٍ بِبَطْنِهِمَا

نَبْذَ الْمُسَبِّحِ مِنْ اَحْشَاءِ مُلْتَقِمِ

جَاءَتْ لِدَعْوَتِهِ الْاَشْجَارُ سَاجِدَةً

نسخه اَشْجارُها

٥٢

تَمْشِي اِلَيْهِ عَلَى سَاقٍ بِلَا قَدَمِ

كَاَنَّمَا سَطَرَتْ سَطْرًا لِمَا كَتَبَتْ

فُرُوعُهَا مِنْ بَدِيعِ الْخَطِّ فِي اللَّقَمِ

باللقم نسخه

بالقلم نسخه

متن

مِثْلُ الغَمَامَةِ أنّىٰ سَارَ سَائِرَةً

تَقِيهِ حَرَّ وَطِيسٍ لِلْهَجِيرِ حَمِي

أَقْسَمْتُ بِالْقَمَرِ الْمُنْشَقِّ إِنَّ لَهُ

مِنْ قَلْبِهِ نِسْبَةً مَبْرُورَةَ الْقَسَمِ

وَمَا حَوَى الْغَارُ مِنْ خَيْرٍ وَمِنْ كَرَمٍ

وَكُلُّ طَرْفٍ مِنَ الْكُفَّارِ عَنْهُ عَمِي

28

٥٥

[illegible]

فَالصِّدْقُ فِي الغَارِ وَالصِّدِّيقُ لَمْ يَرِمَا

[illegible]

وَهُمْ يَقُولُونَ مَا بِالْغَارِ مِنْ أَرِمِ

[illegible]

ظَنُّوا الحَمَامَ وَظَنُّوا العَنْكَبُوتَ عَلَى

[illegible]

العَنْكَبُوتَ

خَيْرِ الْبَرِيَّةِ لَمْ تَنْسُجْ وَلَمْ تَحُمِ

وِقَايَةُ اللّٰهِ اَغْنَتْ عَنْ مُضَاعَفَةٍ

مِنَ الدُّرُوعِ وَعَنْ عَالٍ مِنَ الْاُطُمِ

مَا سَامَنِي الدَّهْرُ ضَيْمًا وَاسْتَجَرْتُ بِهِ

اِلَّا وَنِلْتُ جِوَارًا مِنْهُ لَمْ يُضَمِ

وَلَا الْتَمَسْتُ غِنَى الدَّارَيْنِ مِنْ يَدِهِ

اِلَّا اسْتَلَمْتُ النَّدَى مِنْ خَيْرِ مُسْتَلَمِ

29

٥٧

[illegible]

لَا تُنْكِرُ الْوَحْيَ مِنْ رُؤْيَاهُ إِنَّ لَهُ

[illegible]

قَلْبًا إِذَا نَامَتِ الْعَيْنَانِ لَمْ يَنَمِ

[illegible]

فَذَاكَ حِينَ بُلُوغٍ مِنْ نُبُوَّتِهِ

[illegible]

وَذَاكَ

فَلَيْسَ يُنْكِرُ فِيهِ حَالُ مُحْتَلِمِ

تَبَارَكَ اللهُ مَا وَحْيٌ بِمُكْتَسَبٍ

وَلَا نَبِيٌّ عَلَى غَيْبٍ بِمُتَّهَمِ

[illegible]

كذا ابرأت وصبا باللمس راحته

[illegible]

[illegible]

واطلقت اربا من ربقة اللمم

[illegible]

[illegible]

واحيت السنة الشهباء دعوته

[illegible]

٦٠ ٥٩

حَتّى حَكَتْ غُرَّةً فِي الأَعْصُرِ الدُّهُمِ

بِعَارِضٍ جَادَ أَوْ خِلْتَ البِطَاحَ بِهَا

سَيْبًا مِنَ اليَمِّ أَوْ سَيْلًا مِنَ العَرِمِ

آب جاری

دَعْنِي وَوَصْفِي آيَاتٍ لَهُ ظَهَرَتْ

ظُهُورَ نَارِ الْقِرَى لَيْلاً عَلَى عَلَمِ

فَالدُّرُّ يَزْدَادُ حُسْنًا وَهُوَ مُنْتَظِمُ

وَلَيْسَ يَنْقُصُ قَدْرًا غَيْرَ مُنْتَظِمِ

فَمَا تَطَاوَلَ آمَالُ الْمَدِيحِ إِلَى

مَا فِيهِ مِنْ كَرَمِ الْأَخْلَاقِ وَالشِّيَمِ

32

٦٣

آيَاتُ حَقٍّ مِنَ الرَّحْمٰنِ مُحْدَثَةٌ

قَدِيمَةٌ صِفَةُ الْمَوْصُوفِ بِالْقِدَمِ

نسخه بِالْقِدَمِ

لَمْ تَقْتَرِنْ بِزَمَانٍ وَهِيَ تُخْبِرُنَا

عَنِ الْمَعَادِ وَعَنْ عَادٍ وَعَنْ إِرَمِ

دَامَتْ لَدَيْنَا فَفَاقَتْ كُلَّ مُعْجِزَةٍ

مِنَ النَّبِيِّينَ إِذْ جَاءَتْ وَلَمْ تَدُمِ

مُحْكَمَاتٌ فَمَا يُبْقِينَ مِنْ شُبَهٍ

لِذِي شِقَاقٍ وَلَا يَبْغِينَ مِنْ حَكَمِ

مَا حُورِبَتْ قَطُّ إِلَّا عَادَ مِنْ حَرَبٍ

٦٦

اَعْدَى الْاَعَادِي اِلَيْهَا مُلْقِي السَّلَمِ

رَدَّتْ بَلَاغَتُهَا دَعْوَى مُعَارِضِهَا

رَدَّ الْغَيُورِ يَدَ الْجَانِي عَنِ الْحُرَمِ

يعني مر آن آيات را معنيهاست كه همچون موج درياست در مدد و قوت و مقاصد بعضي بعضي را

المعاني جمع معنى يعني چيزهاى خواسته شده

الموج آشوب دريا المدد مدد يعني [illegible] و قوت

لها معانٍ كموج البحر في مددٍ

[illegible]

القيمة بها والقيم جمع

وفوق جوهره في الحسن والقيم

يعني شمرده و ضبط كرده نشود عجايب آن

العد و الاحصا شمردن

العجب [illegible]

فما تعدّ ولا تحصى عجائبها

وَلَا تَسْأَمْ عَلَى الْإِكْثَارِ بِالسَّلَامِ

قَرَّتْ بِهَا عَيْنُ قَارِيهَا فَقُلْتُ لَهُ

لَقَدْ ظَفِرْتَ بِحَبْلِ اللّٰهِ فَاعْتَصِمِ

ان

إِنْ تَتْلُهَا خِيفَةً مِنْ حَرِّ نَارِ لَظَي

التلاوة خواندن

الخيفة ترسيدن

أَطْفَأْتَ حَرَّ لَظَي مِنْ وِرْدِهَا الشَّبِم

الاطفاء فرو نشاندن آتش

الورود والمورد آبشخور

الشبيم آب سرد

كَأَنَّهَا الْحَوْضُ تَبْيَضُّ الْوُجُوهُ بِهِ

الابيضاض سفيد شدن

الوجوه جمع وجه بمعنى روى

٤٠

٧٩

مِنَ الْعُصَاةِ وَقَدْ جَاءُوهُ كَالْحُمَمِ

وَكَالصِّرَاطِ وَكَالْمِيزَانِ مَعْدِلَةً

فَالْقِسْطُ مِنْ غَيْرِهَا فِي النَّاسِ لَمْ يَقُمِ

لا تعجبن

36

71

لا تعجبن لحسود راح ينكرها

تجاهلا وهو عين الحاذق الفهم

قد تنكر العين ضوء الشمس من رمد

وَيُنْكِرُ الْفَمُ طَعْمَ الْمَاءِ مِنْ سَقَمِ

يَا خَيْرَ مَنْ يَمَّمَ الْعَافُونَ سَاحَتَهُ

سَعْيًا وَفَوْقَ مُتُونِ الْأَيْنُقِ الرُّسُمِ

متون ... ومر

37

٤٣

وَمَنْ هُوَ آيَةُ الْكُبْرَى لِمُعْتَبِرِ

الكبر والعظم

الاعتبار

وَمَنْ هُوَ النِّعْمَةُ الْعُظْمَى لِمُغْتَنِمِ

لمغتنم

النعمة

الاغتنام

سَرَيْتَ مِنْ حَرَمٍ لَيْلًا إِلَى حَرَمِ

الحرم

ليل

كَمَا سَرَى الْبَدْرُ فِي دَاجٍ مِنَ الظُّلَمِ

وَبِتَّ تَرْقَى إِلَى أَنْ نِلْتَ مَنْزِلَةً

مِنْ قَابِ قَوْسَيْنِ لَمْ تُدْرَكْ وَلَمْ تُرَمِ

وَقَدَّمْتَ جَمِيعَ الْأَنْبِيَاءِ بِهَا

التقدیم پیش کردن
الانبیاء جمع نبی بمعنی خبر
الجمیع همه

وَالرُّسُلِ تَقْدِيمَ مَخْدُومٍ عَلَى خَدَمِ

الرسل جمع رسول وفرق میان نبی و رسول آنست
که رسول آن پیغمبر است که او را کتابی بود
نبی آنکه او را کتابی نبوده باشد

وَأَنْتَ تَخْتَرِقُ السَّبْعَ الطِّبَاقَ بِهِمْ

تخترق
الاختراق بریدن
السبع الطباق هفت طبقه آسمان

فِي مَوْكِبٍ كُنْتَ فِيهِ صَاحِبَ الْعَلَمِ

حَتَّى إِذَا لَمْ تَدَعْ شَأْواً لِمُسْتَبِقٍ

مِنَ الدُّنُوِّ وَلَا مَرْقًى لِمُسْتَنِمِ

خفضت

المراتب مع الاستنام

٣٩ 39

22

خَفَضْتَ كُلَّ مَقَامٍ بِالإِضَافَةِ إِذْ

نُودِيتَ بِالرَّفْعِ مِثْلَ المُفْرَدِ العَلَمِ

كَيْمَا تَفُوزُ بِوَصْلٍ أَيِّ مُسْتَتِرٍ

أَيْ مُسْتَتِرٍ عَنِ العُيُونِ وَسِرٍّ أَيِّ مُكْتَتَمِ

فَحُزْتَ كُلَّ فَخَارٍ غَيْرَ مُشْتَرَكٍ

وَجُزْتَ كُلَّ مَقَامٍ غَيْرَ مُزْدَحِمِ

وَجَلَّ مِقْدَارُ مَا وُلِّيتَ مِنْ رُتَبٍ

وَعَزَّ إِدْرَاكُ مَا أُولِيتَ مِنْ نِعَمِ

بُشْرَى لَنَا مَعْشَرَ الإِسْلَامِ إِنَّ لَنَا

مِنَ العِنَايَةِ رُكْنًا غَيْرَ مُنْهَدِمِ

٨٠

لَمّا دَعَى اللهُ داعِينا لِطاعَتِهِ

بِأَكْرَمِ الرُّسْلِ كُنّا أَكْرَمَ الأُمَمِ

راعَتْ قُلُوبَ العِدَى أَنْبَاءُ بَعْثَتِهِ

٨١

41

كَنَبْأَةٍ اَجْفَلَتْ غُفْلًا مِنَ الْغَنَمِ

مَا زَالَ يَلْقَاهُمُ فِي كُلِّ مُعْتَرَكٍ

حَتَّى حَكَوا بِالْقَنَا لَحْمًا عَلَى وَضَمِ

غفلا

النبأة آواز

الغفلة غافل شدن

الغنم گوسفند

حكوا

يلقاهم

معترك

اعتراك انبوه كردن

القنا نيزه

الحكاية

اللحم گوشت

الوضم

وَدُّوا الْفِرَارَ وَكَادُوا يَغْبِطُونَ بِهِ

أَشْلَاءَ شَالَتْ مَعَ الْعِقْبَانِ وَالرَّخَمِ

شعر آرزوشان بُد که بروی غلبه بردند بآن عضوها کان بر بندی یا عقاب و یا رخم

تَمْضِي اللَّيَالِي وَلَا يَدْرُونَ عِدَّتَهَا

ما لم تكن من ليالي الأشهر الحرم

پس شبی بگذشتی و آنرا ندانستی عدد در غزا اما چون نبودی از شب ماه حرم

كأنما الدين ضيف حل ساحتهم

بكل قرم إلى لحم العدى قرم

گویا دین بود مهمانی که او آمد فرود در سرای ایشان ...

يجر بحر خميس فوق سابحة

ترمي بموج من الأبطال ملتطم

يَسْطُو بِمُسْتَأْصِلٍ لِلْكُفْرِ مُصْطَلِمِ

اَلسَّطْوَة حمله کردن و کرفتن بعنف

الاستيصال والاصطلام از بيخ بر کندن

حَتَّى غَدَتْ مِلَّةُ الْإِسْلَامِ وَهِيَ بِهِمْ

مِنْ بَعْدِ غُرْبَتِهَا مَوْصُولَةُ الرَّحِمِ

مِنْ كُلِّ مُنْتَدِبٍ لِلّٰهِ مُحْتَسِبِ

الاحتساب

يقال ندبه فانتدب اى دعاه فاجاب

43 ٨٥

مكفولة ابدا منهم بخير آب

الكفالة ضمان شدن

آب پدر

وخير بعل فلم تيتم ولم تئم

وین نکوئی اهل بیت ازایشان بهترین شوهر بود زان نماند در بیوه گی وهم نماند در یتیم

البعل شوهر

هم الجبال فسئل عنهم مصادمهم

الجبل کوه الجبال جمع

السوال والمسئلة پرسیدن

فسل امر

المصادمة بهم واکوفتن

مَاذَا رَأَى مِنْهُمْ فِي كُلِّ مُصْطَدَمِ

وَسَلْ حُنَيْنًا وَسَلْ بَدْرًا وَسَلْ أُحُدًا

فُصُولُ حَتْفٍ لَهُمْ أَدْهَى مِنَ الْوَخَمِ

44

٨٧

المُصْدِرِي البِيضِ حُمْراً بَعْدَمَا وَرَدَتْ

البيض جمع الابيض سفید

الحمرا جمع الاحمر سرخ

مِنَ العِدَى كُلَّ مُسْوَدٍّ مِنَ اللِّمَمِ

المسود سیاه

وَالكَاتِبِينَ بِسُمْرِ الخَطِّ مَا تَرَكَتْ

الكتابة نبشتن

أَقْلَامُهُمْ حَرْفَ جِسْمٍ غَيْرَ مُنْعَجِمِ

شَاكِي السِّلَاحِ لَهُمْ سِيمَا تُمَيِّزُهُمْ

وَالْوَرْدُ يَمْتَازُ بِالسِّيمَا مِنَ السَّلَمِ

45

٨٩

تهدي إليك رياح النصر نشرهم

فتحسب الزهر في الأكمام كل كمي

می‌رساند باد نصرت بر تو بوی سپهی شان چون بهار اندر شکفته بوند ثابت قدم

كأنهم في ظهور الخيل نبت ربا

مِنْ شِدَّةِ الحَزْمِ لَا مِنْ شِدَّةِ الحُزُمِ

طَارَتْ قُلُوبُ العِدَى مِنْ بَأْسِهِمْ فَرَقًا

فَمَا تُفَرِّقُ بَيْنَ البَهْمِ وَالبُهَمِ

وكن

46

وَمَنْ تَكُنْ بِرَسُولِ اللهِ نُصْرَتُهُ

إِنْ تَلْقَهُ الأُسْدُ فِي آجَامِهَا تَجِمِ

هر که اورا از رسول الله نصرت باوری   شیر اگر بیند ورا بگریزد از وی در اجسم

وَلَنْ تَرَى مِنْ وَلِيٍّ غَيْرَ مُنْتَصِرِ

٩٢

91

بِهِ وَلَا مِنْ عَدُوٍّ غَيْرِ مُنْقَصِمِ

أَحَلَّ أُمَّتَهُ فِي حِرْزِ مِلَّتِهِ

كَاللَّيْثِ حَلَّ مَعَ الْأَشْبَالِ فِي أَجَمِ

كم جدّلت كلماتُ الله من جدلٍ

فيه وكم خصم البرهانُ من خصمِ

كفاك بالعلم في الأمّيّ معجزةً

الكلمة سخن

الجدل بكسر جيم ستيزه خصومت

البرهان حجت پيدا كردن

البراهين جمع

من خصم

الكفاية بسنده كردن

الأمي ناخوانده ونانويسنده

فِي الجاهِلِيَّةِ وَالتَّأدِيبِ فِي الْيُتُمِ

اینقدر از معجزش کافی که پیش از وحی او   امّی پر علم بود و بر هنر اندر یتیم

خَدَمْتُهُ بِمَدِيحٍ أَسْتَقِيلُ بِهِ

ذُنُوبَ عُمْرٍ مَضَى فِي الشِّعْرِ وَالْخِدَمِ

خدمتش کردم بمدحی تا ببخشندم گناه   تا که عمرم صرف شد در گفتن شعر و خدم

اذ قلد

التقليد در گردن كردن كار

الخشية ترسيدن العاقبة آخر

إذ قلّدا ني ما تخشى عواقبه

الهدى

النعم چهارپايان الأنعام جمع

النعم

كأنني بهما أهدي من النعم

الإطاعة فرمان بردارى كردن

الغيّ گمراهى الصبا كودكى

أطعت غيّ الصبا في الحالتين وما

حَصَلْتُ اِلَّا عَلَى الْاٰثَامِ وَالنَّدَمِ

فَيَا خَسَارَةَ نَفْسٍ فِي تِجَارَتِهَا

لَمْ تَشْتَرِ الدِّيْنَ بِالدُّنْيَا وَلَمْ تَسُمِ

۹۷

وَمَنْ يَبِعْ اَجِلاً مِنْهُ بِعَاجِلِهِ

هرکه فروخت آجل خود را که عبارت از آخرت و عقبی است بعاجل خویش که عبارت از دنیای فانی باشد

يَبِنْ لَهُ الْغَبْنُ فِي بَيْعٍ وَفِي سَلَمِ

ظاهر شود مر او را غبن در بیع که عبارت از نقد به نقد است و در سلم که عبارت از نقد به نسیه است

اِنْ آتِ ذَنْبًا فَمَا عَهْدِي بِمُنْتَقِضِ

مِنَ النَّبِيِّ وَلَا حَبْلِي بِمُنْصَرِمِ

فَإِنَّ لِي ذِمَّةً مِنْهُ بِتَسْمِيَتِي

مُحَمَّدًا وَهُوَ أَوْفَى الْخَلْقِ بِالذِّمَمِ

50

٩٨ ٩٩

إِنْ لَمْ يَكُنْ فِي مَعَادِي آخِذاً بِيَدِي

فَضْلاً وَإِلَّا فَقُلْ يَا زَلَّةَ الْقَدَمِ

چونکه نفضلت در قیامت دست گیرد خورم ور نگیرد وای بر من چون بلغزانم قدم

و درین ... از وی شفاعت از آنحضرت صلی الله علیه وسلم
... امیدوار از کرم او

حَاشَاهُ أَنْ يُحْرَمَ الرَّاجِي مَكَارِمَهُ

حاشا و خلا و عدا
نفی تنزیه
الحرمان محروم گردانیدن
المکرمة بزرگی کردن بخشیدن
المکارم جمع
مکارمه

1099

أَوْ يَرْجِعُ الْجَارُ مِنْهُ غَيْرَ مُحْتَرَمِ

وَمُنْذُ أَلْزَمْتُ أَفْكَارِي مَدَايِحَهُ

وَجَدْتُهُ لِخَلَاصِي خَيْرَ مُلْتَزِمِ

وَلَنْ

51

١٠١

وَلَنْ يَفُوتَ الْغِنَيَ مِنْهُ يَدًا تَرِبَتْ

الفوت در گذشتن — تربت بمعنی — الید عطا — الغنی توانگری

اِنَّ الْحَيَا يُنْبِتُ الْاَزْهَارَ فِي الْاَكَمِ

دست درویش از غنا و نعمت خالی نماند — زانکه باران جمله می روید بهار اندر اکم

الزهر شکوفه الازهار جمع — الحیا باران — ینبت می رویاند — الاکم پشته الاکام جمع — الانبات رویانیدن

وَلَمْ اُرِدْ زَهْرَةَ الدُّنْيَا الَّتِي قَطَفَتْ

الارادة خواستن الزهر شکوفه — زهرة الدنیا لذات و حظات و شهوات دنیا — القطف والاقتطاف چیدن میوه

يَدَا ظُهَيْرٍ بِمَا اَثْنَى عَلَى هَرِمِ

من نمیخواهم بهار و مال دنیا چون ظهیر کان بچیده دست او چون گفت او مدح هرم

يَا اَكْرَمَ الْخَلْقِ مَا لِي مَنْ اَلُوذُ بِهِ

سِوَاكَ عِنْدَ حُلُولِ الْحَادِثِ الْعَمِمِ

ولن

الضيق تنگ شدن

يضيق

جاهك

الجاه آبرو

[illegible]

ولن يضيق رسول الله جاهك بي

[illegible]

التجلي

الانتقام كينه [illegible]

إذا الكريم تحلّى باسم منتقم

یا رسول الله جاه از من نباید وه زمن   چون کریم انتقام ارد بارباب لقسم

الجود بخشش

الضر

الضرات جمع

[illegible]

فإن من جودك الدنيا وضرتها

ومن علومك علم اللوح والقلم

سنته ارجود تو دنیا بود با آخرت و از علوم تو در دو عالم علم لوح است و قلم

یا نفس لا تقنطي من زلة عظمت

ان الكبائر في الغفران كاللمم

الغفران آمرزیدن گناه اللمم گناه

یعنی بدرستی که گناه کبیره در جنب مغفرت ارحم الراحمین واکرم الاکرمین چون صغیره است

لَعَلَّ رَحْمَةَ رَبِّي حِينَ يَقْسِمُهَا

تَأْتِي عَلَى حَسَبِ الْعِصْيَانِ فِي الْقِسَمِ

رحمتی رحمی بکر آیدم که قسمت میکند بر من آید در خور جرم گناه اندر قسم

يَا رَبِّ فَاجْعَلْ رَجَائِي غَيْرَ مُنْعَكِسٍ

لعل امید داشتن ... الرحمة بخشیدن

الحين هنگام القسمة بخش کردن

الاتيان آمدن الحسب اندازه

العصيان والمعصية نافرمانی کردن

القسم بخش

الانعكاس واژگون شدن

الجعل گردانیدن الرجا امید داشتن

سؤال اگر کسی گوید که ... قریب من المحسنين ... رحمت ... [illegible] ... مطلق رحمت ... لا تقنطوا من رحمة الله ان الله يغفر الذنوب جميعا

١٠٦

لَدَيْكَ وَاجْعَلْ رَجَائِي غَيْرَ مُنْخَرِمِ

یارب امیدم برانکه مکردان وارکون در قیامت نزد تو وانکه حساب آن کنم

وَاللُّطْفِ بِعَبْدِكَ فِي الدَّارَيْنِ اِنَّ لَهُ

صَبْرًا مَتَى تَدْعُهُ الْاَهْوَالُ يَنْهَزِمِ

لطف کن با بنده در دنیا و هم در آخرة زانکه صبرش نزد سختیها شود آواره هم

والذن

و اذن لو دستوری باران رحمت و درود
بر علی الدوام بارانست

وَأْذَنْ لِسُحْبِ صَلوٰةٍ مِنْكَ دَائِمَةً

عَلَى النَّبِيِّ بِمُنْهَلٍّ وَمُنْسَجِمِ

پس درود دیگران باران زابر رحمت - به پیمبر باشد وریزان باشیان آن نعم

وَالْآلِ وَالصَّحْبِ ثُمَّ التَّابِعِينَ لَهُمْ

أَهلِ التُّقىٰ وَالنُّقىٰ وَالحِلمِ وَالكَرَمِ

١٠٨

مَا رَنَّحَت عَذَبَاتِ البَانِ رِيحُ صَبَا
وَأَطرَبَ العِيسَ حَادِي العِيسِ بِالنَّغَمِ

مادام كه بجنباند شاخهاى درخت بان را باد صبا و در طرب آرد شتران را حدى كننده ايشان بنغمهاى دلاويز و ترنمهاى شوق انگيز واين كنايت است از تأبيد و استمرار يعنى هميشه باران رحمت بر آنحضرت صلى الله عليه وسلم ببارد تا مدت دنيا تا بجنباند صبا اندر من شاخ درخت تا برانند شتر انرا رانندگان ايشان در نغم اللهم صل على محمد وآل محمد سلطان الانبياء وختم الارسال رسول الثقلين وتاج المرسلين محبوب رب المشرقين والمغربين و

العيس شتران سفيد موى
الاطراب در طرب آوردن
الحادى راننده شتر

55

عليه السلام

ربّ بحقّ احمد نبيّك يا المقدّم
مقرّب معرّب منتجب خاتم
مفخر مشرّف ذي عظم مطهّر
ذي الكرم مكرّم
فتشرّف بحظّ خطر ذي سرّ ممن عرف
ثمّ بسحنه النجف عارف
قائل لو كشف قاتل كل ظالم
حبل ربّ المعتصم ساحض كثير
ثمّ بطهر فاطم
شافع نبيّ محترم
ثمّ بكربلا من يروى الهاشم
درّه سيّد الورى قتيله كربلا
ثمّ بسيّد الهلع ساد آل هاشم

الحسين اولاد الائمّة على نائرة
ثمّ باقر كذا صادقهم وكاظم
ثمّ على الرضا ثمّ تعلّك النقي
ثمّ بنقوه النقي وبالحسن المرتضم
فلذو عند الرسل عانه مطى السلف
ثمّ بحجّة الخلف وارثهم وقائم
انت تقبل الرجا انت تحمل البلا
انت تعفف اخطانا بالكرم المكارم
انت واهب الكرم
الملك محسن النعم
فاعف لنا عن اللمم يا صمد وظلم

٥

56

۳

بیت

فما الليث كسرى اشتهى ومات الملك علي

بيدين فتلك وقال ظهرت لذلك